

Koronavirüs Salgınında Son Durum

HALKÇI DOKTORLAR ile 2. söyleşimiz

Prof. Dr. Ahmet Saltık (9 Temmuz 2020)

Prof. Dr. Ercan Küçükosmanoğlu : Sevgi ve saygıdeğer izleyenler, bu gün Halkçı Doktorlar olarak değerli bilim insanı Sayın **Prof. Dr. Ahmet Saltık**'la birlikteyiz. Merhabalar Ahmet hocam.

A.S. : Sayın hocam ben de size iyi akşamlar diliyorum, saygılarımı sunuyorum size ve bizi izleyenlere. Teşekkür ederim böyle bir fırsatı yarattığınız için.

E.K. : İyi akşamlar hocam. Biz de **Halkçı Doktorlar** olarak bu çok önemli sağlık sorununa bir kez daha değinelim istiyoruz. Çünkü sizinle son programımızı 26 Mayıs'ta (2020) yaptığımızdan beri çok değişen bir şey olmadı. Aslına bakarsınız umutlarımız salgının azalması yönündeydi, fakat salgın çok da azalacak yönde bir seyir izlemedi. Belli bir seviyede devam ediyor ve bu da halkımızın tarafında pek çok soru işaretini beraberinde getiriyor. Ayrıca salgında farklı özellikler olmaya başladı. Bugün özellikle bunları konuşalım diyorum. İstersiniz ilk olarak dünyadan başlayıp, sonra da ülkemize geçelim. Genel olarak dünyada da koronavirüs salgını artarak devam ediyor. Bu bağlamda dünyadaki salgın tablosuna bakalım. Şimdi burada önemli bulgular var. Yani gördüğümüz gibi vaka sayısı 12 milyonun üzerine çıktı. Özellikle ABD ve Brezilya'nın durumu ortada. Bu ülkelerin ikisi de başkanlık sistemiyle yönetiliyor. Bir taraftan da sağlık sistemlerinin ne kadar sorunlu olduğu, bu salgınla beraber bir kez daha ortaya çıkmış oldu. İnsanların cebinden ne kadar para çıkarsa o kadar tedavi edilebildiği, özelleştirmenin de son derece fazla olduğunu gördük. Bunun da iki önemli örneği oldu. Geçtiğimiz haftalarda Brezilya devlet başkanının Kovid-19 enfeksiyonuna yakalandığı haberini aldık. Tabii bir taraftan da bu devlet başkanı ABD desteğiyle seçilen bir devlet başkanı. Bu yüzden, "Bize bir şey olmaz" dememeliyiz. Ülkemizde de bir Brezilya örneği yaşanabilir. Tablo üzerinde de baktığımızda Ahmet hocam, 12 ülkenin verileri var. ABD, Brezilya sonra da Rusya geliyor. Rusya'nın ölüm oranlarının düşük olduğunu görüyoruz. Ardından da Hindistan geliyor.

A.S. : Değerli meslektaşım, Sayın Ercan hocam, Gaziantep'teki ve diğer illerdeki tüm dostlarımıza selamlar. Sizin de belirttiğiniz gibi vakalar 12.300.000'e yaklaşıyor. Dünya Sağlık Örgütü'ne bildirilen ölümler 550.000'i geçti, iyileşenler de 7.100.000'in biraz üstünde. Yaklaşık 5.800.000 kişi hastalıkla mücadele ediyor. 4.800.000 milyonu hastanelerde yatmaktadır. Bu tabii buzdağının

ucu.en az 10 katı kadar da hasta olduğunu düşünebiliriz.Hadi bunu bir yana bırakalım,bu verdiğimiz rakamlar Dünya Sağlık Örgütü'ne PCR pozitif olarak bildirilenler. PCR testi pozitif olmayanları kimi ülkeler bildirmiyorlar ve Türkiye de bunlardan biri. Türkiye'deki ölümler de resmen 5300'ü buldu ne yazık ki. Sayın Bakanın bu gün açıkladığına göre, olgu sayısı 1000'in üzerinde, ölüm sayısı ise 20'ye yakın. Bu sayıları özellikle Türkiye için en az 2 ile çarpmak gerekiyor. Bunun altını çizerek söylemek istiyorum değerli meslektaşım. Çünkü kimi ülkeler Dünya Sağlık Örgütü'ne hem PCR (+) hem de PCR (-) olan vakaları bildiriyorlar. Ama Türkiye salt PCR (+) olanları bildirdiği için, bu rakamları 2 ile çarpabiliriz. Yani dün Türkiye'de dün 2000'in üzerinde yeni tanı ve yaklaşık 40 ölüm meydana gelmiştir. Bakanlığın açıkladığına göre 2200 iyileşen hastamız var ve 1000 yeni vakamız var. Yani iyileşen sayısı, yeni vaka sayısının 2 katından çok. Dolayısıyla hastanelerimiz boşalıyor demek isteniyor. Görüntü de belki de öyle. Fakat gerçekte toplum içinde, için için enfeksiyon ve bulaşı sürüyor. Tehlikeli ve korkunç olan bu değerli meslektaşım. Bakınız, sizinle önceki söyleşimizde de dile getirdik. 11 Mayıs'taki AVM açılışının ne denli yersiz, bilim dışı bir karar olduğunu belirtmiştik. Onun faturalarını şu anda ödüyoruz. Nasıl ödüyoruz? Yine biz bilimsel konuşuyoruz. Sayın Bakan dünkü konuşmasında olgu sayılarında beklenen düşüşün olmayışının başlıca nedenlerinden birinin, **düğünler** olduğunu belirtti. Ben de buradan Sayın Bakana soruyorum: Acaba 20 ve 27-28 Haziran'da yapılan LGS (Lise Giriş Sınavı) ve YKS (Yükseköğrenim Kurumları Sınavı) nedeniyle ortaya çıkan olguların, ölümlerin sayısı kaçtır? Bunu sizin de çok iyi bildiğiniz gibi bilimsel olarak aydınlatmak olanaklı. Nasıl olanaklı? **Filyasyon** yaparak olanaklı. Düğünlerden kaynaklandığını söylemek de filyasyon çalışmasına dayanıyor. YKS ve LGS'den bu yana, çoğu kişide kuluçka süresi olan 5-6 gün geçtikten sonra yeni ortaya çıkan hastaların teker teker bu hastalığı nereden alındığı incelendiğinde -biz buna Filyasyon diyoruz- büyük olasılıkla nedeni bu sınavlar çıkacak. O sınavlar nedeniyle ortaya çıkan ek hastalık ve ölüm yükünü açıklamaya Sayın Bakanı bir kez daha davet ediyorum. Bunları bilmek bizim hakkımızdır demokratik ve açık bir toplumda. Dolayısıyla bu tür olaylar yüzünden yaptığımız yanlışlar varsa, hiç olmazsa onları yinelememeyi öğreniriz. Bunları söylemediğimiz zaman bir taraftan da halkı kötü yönlendirmiş olursunuz. Salgın denetim altında, vakalar azalıyor yavaş yavaş diye düşünülmesine neden olursunuz. Ayrıca halkın kurallara uyma konusunda davranışlarının özenli olmaması gibi bir sonuç ortaya çıkar. Ne eksik ne de çok. Bilimsel gerçek neyse halkla onu paylaşmamız gerek. Bir kez daha söylüyorum; gerek AVM'lerin çok erken açılışı nedeniyle, gerek 1 Haziran'dan bu yana süregelen ölçsüz açılımlar nedeniyle ve ayrıca LGS ve YKS nedeniyle vaka artışı önlenememiştir. Ayrıca 10 Nisan'da geç ilan edilen (saat 22:00'de) sokağa çıkma yasağını bu nedenlere eklemek

gerek. Tüm bunlardan kaynaklanan vaka ve ölümlerin filyasyon araştırması yapılmalıdır.

Bu rakamlar da açıklanmalıdır. Eğer yapılmadıysa, neden yapılmadığını sormak da hakkımızdır.

Çünkü filyasyon salgınlarda vazgeçilemez bir hizmet ve ödevdir. Bu bölümü şöyle bağlayalım hoşgörünüzle değerli meslektaşım:

Dünya’da ve Türkiye’de biri 1. dalgayı sönmümlendiremedik. AB ülkeleri belli ölçüde yol aldılar ama hiçbirinin sıfırladığını söyleyemeyiz. Çin de bunlara dahil. Çin’de de tek tük de olsa, örneğin dünkü rakam 8 dolayındaydı, yeni olgular ortaya çıkmaya devam ediyor. İsrail 2. dalgayı yaşıyor. Salgını sıfırladığını düşünüyordu, ölçüsüzce gevşedi okulları açarak ve bedelini ödüyor. İran da 2 dalga denebilecek durumda salgın seyrinde. İlk dalgayı tümüyle sönmümlendiremedi ama çok hafifletmişti, bittiğini düşündü. Fakat orada da çok hızlı bir artış yaşandı. Altıncı ayını bitiriyoruz salgının, 7. ayındayız dünya genelinde. Türkiye’de ise 11 Mart’tan bu yana 4. ayını bitirdik, 5. aya girdik şu anda. **Toplum bağışıklığını beklemeyelim.** Toplum bağışıklığı için dünya nüfusunun en azından %60’ının bulaşı alması gerekiyor. 6 aylık bir süre içinde salgında 12 milyon dolayında olgumuz var. Bir o kadar da PCR (-) vaka olsa, 25 milyon diyelim, hadi bunun da 10 katı toplum içinde desek, 250 milyonu bulmuyor toplam vaka sayısı. Hastalığı geçirenlerin dirençli olduklarını da söyleyemiyorum. Siz benden daha iyi bilirsiniz, İmmünoloji uzmanı olarak. Her hastalıkta beklenen düzeyde bağışıklık oluşamayabiliyor. Bu yüzden bu hastalıkta da ne ölçüde bağışıklık oluşacak, bu bağışıklık ne ölçüde koruyabilecek ve ne denli sürecek bilmiyoruz. Öte yandan Türkiye’de yapılan **seroprevalans çalışmasının** da sonuçları henüz açıklanmadı. *(Daha sonra %0.8 olduğunu öğrendik.)*

E.K. : %0,8 dendi ama bir kısmı için, çalışma bitmeden söylendi.

A.S. : % 2’nin altında beklediğini belirtti Bakan Koca .%2 veya %3 olsun. Bu minik oynamalar önemli değil. % 3 varsayalım en iyimser olarak, 153 bin ailede araştırma yapıldı, 18 bin aile de reddetti çalışmayı, tamamlayamadılar. Buna göre toplumun %97’sinin hala virüse direnç geliştirmedeği, duyarlı olduğu söyleniyor. O bakımdan elimizde **ilaç veya aşı da olmadığına göre tek çözüm korunma** kalıyor. Bu süreçte acaba hükümet “Saldım çayıra, hak kayıra” mı diyecek?

E.K. : Biraz öyle oluyor hocam.

A.S. : Bu bölümü isterseniz böyle bağlayalım..

E.K : Şimdi, şöyle bağlayabiliriz hocam. **“Salgın ne zaman bitecek??”** gibi bir soru var insanların kafasında dünya genelinde. Sanırım bu noktada bir şey söyleyemeyiz ama şu andaki verilere göre en az bir yıl sürecek gibi bir öngörüde bulunabilir miyiz hocam?

A.S.: Benim okuduğum yayınlar değerli meslektaşım, sizin de belirttiğiniz gibi, aynı doğrultuda. Hatta 1-2 yıldan daha uzun olabileceği belirtiliyor. Birkaç yıl da sürebilir, 2022'yi bulabileceğimiz biçiminde yayınlar da var ve ağırlıklı olarak bu görüşler var. Dolayısıyla insanımızın ve Türkiye yönetiminin bu gerçeğe yüzleşmesi gerekiyor. Ne yazık ki bugünden yarına biz bu salgını sönümlendirdik, bitirdik diyemeyeceğiz. En az 1.5 yıl, 2 yıl belki de biraz daha uzun sürecek bu salgın. O yüzden birlikte yaşama kurallarını öğrenmemiz gerekiyor. Uyum sağlayamayanlar yaşamda kalamazlar **Evrım** kuralı gereği. Kurallara uymayanlar bu hastalığa daha yüksek olasılıkla yakalanırlar. Hastalık çok yüksek düzeyde öldürücü değilse de Dünya ortalamasına baktığımızda hiç yabana atılacak gibi değil Ercan hocam. 12.377.000 olguda 554.000 ölüm var. Aşağı yukarı %4,5 oluyor. Yani hastalığa yakalanan 100 kişiden yaklaşık 5'i yaşamını yitiriyor. Üstelik yaş ilerledikçe, ek olarak kronik hastalıklar varsa, bu risk daha da artıyor. Türkiye'de ayrıca yaygın beslenme sorunları var. Özellikle protein-enerji malnütrisyonu sorunları var. Siz çocuk hekimisiniz, sizi daha yakından ilgilendiriyor. Protein-enerji veya protein-kalori malnütrisyonu TNSA 2018'de %6,5 biliyorsunuz. Proteinden yetersiz beslenme çok yüksek düzeyde. Bu durumda bağışık sistem de yeterince dirençli olmayabilir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde görebiliriz bu sorunu. Bu da bir handikap olabilir. Nitekim Hindistan'da durum böyle.

E.K.: Şimdi hocam şöyle bir şöyle bir şey söyleyebilir miyiz? Önlemlerin yeterli olmadığını biliyoruz. Bir de insanlara şu söyleniyor: "Herkes kendini önlemini alsın, herkes kendi maskesini alsın". İşin gerçeğine baktığımızda da şunu görüyoruz; örneğin biz Gaziantep'i ele alırsak, Mayıs ayından beri organize sanayiden kaynaklanan vakaların çok olduğunu görüyoruz. Çünkü orada çok büyük fabrikalar var, 250 bin kişi çalışıyor kapalı ortamlarda. Hem "açılım" diyorsunuz hem de önlemleri yeterli derecede ve gerçekçi bir şekilde almıyorsunuz. Gaziantep en çok ceza kesilen il. Ama bunlara rağmen salgın vakalarında bir azalma göremiyoruz. Bu anlamda ben önlemlerin açık olarak, halkı bilgilendirici ve yüreklendirici nitelikte olduğunu düşünmüyorum. Hocam siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

A.S. : Evet değerli meslektaşım, katılıyorum size. Kaygıyla katılıyorum üstelik. Halkımızın bir bölümü çok özenli davranıyor. Bir bölümü de maalesef bu şekilde davranmıyor. Ne yazık ki Sağlık Bakanlığı da yeterli verileri açıklamıyor. Bize hastalığa yakalananların ve ölenlerin davranışlarıyla ilgili bilgi verilirse daha iyi anlayabiliriz durumu. Bu bilgiler de vardır sanırım. Maske takıp takmadıkları, bir toplu etkinliğe katılıp katılmadıkları, bir emekçi olup her gün en az 8 saat çalışıp çalışmadığı, ortalama hane halkının kaç kişi olduğu, gelir düzeyleri, yaşam koşulları

gibi... Eğer bütün özellikler bize açıklanırsa biz de bunları öğreneceğiz. Geçtiğimiz günlerde sanırım **The Lancet**'te bir makale okumuştum. İtalya'da ve İspanya'da koronadan ölenlerin sosyoekonomik durumları yayınlandı. Önemli bir bölümünün alt sosyoekonomik katmandan **yoksul-emekçi insanlar** olduğu ortaya çıktı. Bunlar açıklanırsa, belki salgının tüm boyutlarını görme olanağımız olabilir. Eğer yoksullar, işsizler, yetersiz beslenenler daha çok yaşamını yitiriyorsa, onlara dönük sosyal ve ekonomik önlemleri artırmamız düşünülebilir.

Şimdi Sağlık Bakanı tarihe geçecek şeyler söylüyor, ironik anlamda söylüyorum bunu. Eline tutuşturulan notlardan anlaşılıyor ki, kimi PR (Halkla İlişkiler) uzmanları tarafından hazırlanan fantastik birtakım metinler veriliyor. Örneğin diyor ki; "**Salgına karşı kaç kişiyiz?**" Ben biraz ciddiyete davet ediyorum Sağlık Bakanını. Bu işin şakası yok. Futbol karşılaşması gibi yaklaşmak olamaz. Çıkar dersiniz ki, değerli yurttaşlar **durum ciddidir**. Gördüğünüz gibi 11 Mayıs'tan bu yana biz bu salgını söndüremiyoruz. Nerdeyse her gün 1000-1500 yeni hatta nerdeyse 2000'e yaklaşan olgu sayısı var. Her gün ayrıca 20 dolayında ölümümüz var, 5300'ü buldu can kayıplarımız. Resmi rakamlar olduğu için en az 2 ile çarpmak gerekiyor bu sayıları. Erdoğan'ın çıkıp ulusa sesleniş konuşması yapması gerek. Ne yazık ki Erdoğan iktidarının şu tablodan 1. derecede sorumlu olmasına karşın, O'nu dinleyen çok insanımız var. Erdoğan'ın dengeli, bilimsel, ölçülü bir metinle halka sesleniş konuşması yapması gerekiyor. Ancak çelişkiler yumağıyla iç içe. Biz salgın 11 Nisan'da tepe yaptığında ağzımız, dilimiz kurudu söylemekten; **2 haftalık tam kapatma** gerekiydi tam olarak. Bunu yapmadı, daha doğrusu yapamadı iktidar. Çünkü **ekonomik olarak Türkiye perişan**. Kimi rakamları vereyim: 2020 bütçesinde salgın çıkmasaydı, 139,5 milyar TL borç faizi ödemesi vardı. Yani bütçedeki her 8 TL'den 1'ine karşılık geliyor. On sekiz yıldır ülkeyi tek başınıza yöneteceksiniz ve ekonominiz bu feci hale gelecek. Niye bu kadar borçlandınız kardeşim? Nerede bu paralar? Dolayısıyla ulusal gelir için de aynı şeyi söyleyebiliriz; 2020'de elde etmemiz beklenen ulusal gelirin de %23'ü yani yaklaşık 4'te biri borç faizine gidecekti. **On sekiz yıldır ülkemizin talan edilmesi** sonucu oluşan ekonomik yıkım nedeniyle, 14 günlük tam kapatma ilan edilemedi.

- **Bu yüzden salgının bu denli uzamasından, hastalıktan, ölümden iktidar sorumludur.**

İktidarın bunların üstüne gidemeyişinin de rakamların önemli ölçüde örtülmesinin de nedeni budur. Kök neden budur. Değerli meslektaşım, siz de bilirsiniz, ölüm raporlarını biz hekimler doldururken 3 neden yazarız: Temel neden, Ara neden, Son neden. Diyelim ki koronadan dolayı ölüm var. Bu ölüm için son neden olarak ne yazacağız? Örneğin DİK (Yaygın Damar İçi Pıhtılaşma) yazacağız. Ara neden neydi? Korona enfeksiyonu. Peki temel neden ne olur? Bu kişi neden

koronaya yakalandı? Temel yani kök nedeni sorgulamadıkça sorunları çözme şansı bulunmuyor. Ama böyle giderse, yani her gün resmi olarak 20 gerçekte 40 ölüm, her gün resmi olarak 1000 gerçekte 2000 vaka olursa salgının hep böyle gideceğini söyleyemeyiz. Salgın eğrisinin bize bir yükümü (taahhüdü) yok; yavaş, yavaş gideceğim hiç canınızı sıkmayacağım diye. Her an eğri beklenmedik bir biçimde, toplum içinde aktif sürveyans yapılmazsa, hızla yükseliş gösterebilir. İşte o da Türkiye'nin felaketi olur.

E.K.: Şimdi hocam benim çevremde son 3 haftadır birçok arkadaşım Covid-19 enfeksiyonu geçirdi. İşçi arkadaşlarımızdan özellikle geçirenler oldu. Hastanelere başvurduklarında bir kısmının sonucu pozitif oluyor. Bir kısmının da testleri yapılmıyor. Böyle bir durum da var; "Siz evde kendinizi karantinaya alın, çünkü **test sayısı yetersiz**" deniyor. Örneğin hastaneler arasında farklılıklar var. Sağlık Bakanlığı bir Covid-19 rehberi çıkarıyor ama hastaneler arasında uygulamalar farklı. Şu anda yaptığımız 50.000 test bence çok az. Klinik olarak, doktorlar olarak şunu görüyoruz: 1 Haziran'dan sonra hastanelerin tam kapasite çalışmasıyla birlikte, örneğin cerrahi bölümler ameliyat öncesi Covid-19 testi istiyor. Böyle olunca testlerin çoğu oraya gidiyor. Yani bizim çok sayıda Covid-19 testi yapmamız gerekir ki, bu hastaları erken belirleyebilelim. Şu anda benim gördüğüm **hastalar belirlenmiyor ve aslında hastalar toplum içinde**. Yani şu andaki durumumuz böyle. 30 Haziran'dan başlayarak Sağlık Bakanlığı Türkiye'yi 11 bölgeye ayırarak vaka bilgilerini paylaştı. Örneğin Gaziantep'in de bulunduğu Güneydoğu bölgesinde vaka sayısı 250 idi, İstanbul'daki ise 260 civarıydı. Benim anladığım kadarıyla yapılan testlerin yarısının sonucu pozitif oluyor. İnsanlara test yapılmıyor, karantinaya girin deniyor. Ayrıca bu insanların karantinaya uyduklarını pek sanmıyorum. 29 Haziran'da Gaziantep'te SGK'nın yayınladığı yazıyla özel hastanelerin Covid hastaları için de para alacakları duyuruldu. Bu da 7 Temmuz'da bildirilmişti. O yüzden Gaziantep'teki özel hastaneler hastalarını taburcu etmeye, başka hastanelere sevk etmeye ya da KYK yurtlarına yerleştirmeye başladılar. Sonuçta bu Gaziantep için dramatik bir sonuç oldu. Son 7-8 günde Gaziantep'te nüfusa göre yeni olgu sayısının en fazla olduğu il olduğunu görüyoruz. Bunun üzerine neler söyleyebilirsiniz hocam?

A.S. : Değerli meslektaşım, Sağlık Bakanlığı bölgelerle ilgili verileri daha yeni yeni açıklıyor. Oysa salgının en başındaki konuşmalarımızda, biz Bakanlığa Türkiye'nin heterojen olduğunu, bölgeler arası koşulların çok farklı olduğunu söylemiştik. O yüzden tek bir ulusal salgın politikasıyla salgınla savaşım (mücadele) olamayacağını belirtmiştik. TÜİK'in NUTS (*the Nomenclature of Territorial Units for Statistics, İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflandırması İBBS*) dediğimiz bir sınıflandırma

yöntemi var. Buna göre Türkiye bölgelere ayrılıyor. Yeni oluşan olgular nüfusa oranlandığında, Gaziantep İstanbul'la yarışıyor ve 1. veya 2. oluyor. Dolayısıyla Gaziantep'ten çıkan olguların fiyasyonu büyük önem taşıyor. Gaziantep'te çıkan bu olgular kimler? Bunlar örneğin üst düzey memurlar mıdır, polisler midir, jandarma mıdır yoksa sanayide çalışan gariban işçiler midir?

E.K. : İşçi ailelerinde çok görüyorum hocam.

A.S. : Siz tabii bunu klinik gözlem olarak söylüyorsunuz. Benim de söylemek istediğim şu: Sağlık Bakanlığının Gaziantep fiyasyon raporunu yayınlaması gerekir. Bu vakaların mesleklerini, yaşlarını, cinsiyetlerini, yerleşim koşullarını bilmemiz gerek. Eğer Gaziantep'te insidens hızı (yeni ortaya çıkan hasta yoğunluğu) Türkiye'de birinciyse bunun nedenlerine yönelmek gerekir. Buna göre salgını yönetmek gerekir. Eğer hastaların önemli bir bölümü organize sanayi bölgesinde çalışan işçiler ise ona göre önlemler alacaksınız. Çalışma temposunu belki düşüreceksiniz, belki vardiyaları kısaltacaksınız, belki 14 günlüğüne kimi riskli işyerlerini kapatacaksınız. Bunların hiçbirisi Sağlık Bakanlığınca ne açıklanıyor ne de köktenci çözümlere yöneliniyor. Buradaki temel kaygı sizin de çok iyi bildiğiniz gibi **ekonomik kaygılar**.. çark dönsün deniyor. Bir yandan da İstanbul'da yapılan iki hastanenin, özellikle harap edilen Atatürk Havalimanı'nın pistleri kırılarak yapılan sahra hastanesinin sağlık turizmine açıldığını biliyoruz. Dışardan gelen hastaların uçaktan indikten sonra, bunların bir bölümü koronalı olsa bile kabul ediliyor ve tedavi ediliyor sağlık turizmi için. Birtakım şirketlerle birlikte Türkiye'ye sözde döviz geliyor diye biz bunları kabul ediyoruz.

Ayrıca SGK'nın sözünü ettiğiniz genelgesi tümüyle hukuka aykırıdır Ercan hocam. Bilindiği gibi hala yürürlükte olan 1593 sayılı bir Umumi Hıfzıssıhha yasamız var, 1930 tarihli. Birçok hükmü hala yürürlükte. Örneğin maske takmayanlara uygulanan cezalar bu yasanın 282. maddesine göre uygulanıyor. O da ayrı bir tartışma konusu. Hukuka uygun mu, değil mi? Şimdi o konuya girmek istemiyorum. Ama şunu söylemeliyim ki; polisin, zabitanın doğrudan doğruya ceza makbuzu kesmesi olanaklı değil, Hukuka aykırıdır. Sağlık hukuku alanında mastır yapmış bir arkadaşınız olarak bunları söylemeye sanırım hakkım vardır. Nitekim Adana'da bir sulh ceza yargıcı da bu yönde karar verdi sonunda. Epey uyarıdan sonra.. Polis, zabita ancak *tutanak düzenleyebilir*; maske takma emirlerine il ya da ilçe Hıfzıssıhha Kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda uymamıştır diye. Bu tutanağa dayalı olarak ceza uygulaması, idari para cezası uygulaması kaymakam ya da valinin yetkisindedir. Bundan da düzeltilmesi gerekir, dedikten sonra şimdi demek ki bu 1593 sayılı Hıfzıssıhha Yasasının yürürlükte olan maddeleri 57'den bilmem 70 kaça kadar memleket dahilinde

sari ve bulaşıcı salgın hastalıklarla mücadeleye ayrılmıştır ve bu hastalıkların tedavisinin ücretsiz olduğu, bildirimiminin da zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasasına dayalı Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) bildiğimiz ölçüde, bulaşıcı hastalıkların, Umumi Hıfzıssıhha Yasasının 57. maddesi kapsamındaki **bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıkların** sağaltımının (tedavisinin) SGK tarafından hiçbir koşul aranmadan üstlenileceği yazılmaktadır. Bu hastalık yani KOVİD-19, yeni korona virüsünün yaptığı hastalık, yeni korona virüs enfeksiyonu, Sağlık Bakanlığınca 57. madde kapsamı içinde bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalık listesine alınmıştır. 73 dolayında hastalık var bildirimi zorunlu, bu da eklendi. Bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklar A, B,C, D diye 4 kümeye ayrılıyor biliyorsunuz.. Her neyse, ayrıntılara girmeyelim. Tıp Fakültesi 6. Sınıflara, İntörn Dr. arkadaşlara anlattığım Sosyal Güvenlik Kurumu ve SUT (Sağlık Uygulama Tebliği) derslerinin yansısı önümde. Bir yandan ekrandan ona bakarak söylüyorum; hangi koşullarda hiçbir durumda, hiçbir koşul aranmadan bedelsiz sağlık hizmeti verilecek diye. Sağlık Uygulama Tebliğindeki (SUT) durumları listelemiş bulunuyorum. O listedeki etmenlerden, durumlardan biri de belirttiğim gibi **bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklardır**. 1-2'sini örnek olsun diye söyleyeyim; trafik kazasında, acillerde, 18 yaşını doldurmamış küçüklerde.. Siz çocuk hekimisiniz uygulamanın içindediniz, değil mi? Bunun gibi analık durumunda, afet, savaş durumlarında, grev ve lokavtta gibi... bu gibi durumlarda ortaya çıkacak sağlık sorunlarında kişi genel sağlık sigortası primi ödesin veya ödemesin, SGK'ya borçlu olsun veya olmasın hiçbir provizyon aranmadan hem özel sağlık sektöründe hem kamuda sağlık hizmeti verilecektir ve bedelini de SGK ödeyecektir. SGK'nın özel hastanelerde KOVİD-19 hastalarının sağaltım giderini üstlenmemesi hukuka aykırıdır, Anayasaya aykırıdır.

- Anayasanın 56. maddesini söyleyeyim:

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.”

Yargıtay'ın da bu konuda içtihatları var, Başbakanlığın bir genelgesi var. O bakımdan umarım bir an önce bu yanıştan dönülür. Gerek Aile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gerek Sağlık Bakanlığı gerekse Köşk – Saray bu duruma müdahale eder. Bu bir fiyaskodur. İnsan haklarına aykırıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 25. maddesine açıkça aykırıdır. Böyle bir şey kabul edilemez. Derhal bu yanıştan dönülmelidir, diyorum.

Değerli meslektaşım, okullara gelecek miyiz, acaba?

E.K. : Okullara da geleceğiz hocam. Herhalde kaynak mı kalmadı? Devletin parası mı kalmadı?

Böyle bir karar alınmış oldu. Ben böyle düşünüyorum, altından kalkamayız diye düşünüyorum herhalde hükümet. Yani daha fazla para ödemeyelim diye düşünüyorum. Vatandaşın üzerine mi yıkılıyor, diye ben düşündüm de hocam.

A.S. : Rakamları vereyim Ercan Hocam izin verirsiniz size. SGK'nın bütçesi 2020 yılı için içinde bulunduğumuz cari yıl için 524 milyar TL olarak öngörüldü, değerli hocam. 2020 için öngörülen merkezi yönetim bütçesi (genel bütçe) 1,1 trilyon TL yaklaşık. Yani Türkiye'nin genel bütçesinin yaklaşık yarısı Sosyal Güvenlik Kurumu bütçesi. Bu şu demek değil: Genel bütçenin yarısı Sosyal Güvenlik Kurumuna gidiyor anlamında değil. Genel bütçe buysa eğer 1,1 trilyon TL, SGK bütçesi de 524 milyar TL. Bir miktarı genel bütçeden geliyor bir miktarı da SGK'nın kendi gelirleri. Başta primler olmak üzere oradan geliyor. Ancak 524 milyar TL öngörülen 2020 yılı SGK bütçesi içindeki açık bu yıl 192 milyar TL dolayında bekleniyor. Bu tutar genel bütçeden SGK'ya aktarılacaktır, transfer edilecektir. Bu muazzam bir açık, değerli dostum. Öte yandan, çok önemli bir yere parmak bastınız; hem bütçe perişan, az önce söyledim, her 8 liradan 1'i bütçede borç faizine gidecek hem salgın nedeniyle harcamalar çok arttı, turizm gelirleri düştü v.s. hem insanlar işsiz kaldı, yoksullaştı. Onlara destek vermek gerekti. Bütçe delik deşik şu anda. Dikiş tutar hali kalmadı. Muazzam ölçüde para basılıyor. Merkez Bankasından avans almak deniyor buna, teknik terimiyle. Hükümet Merkez Bankasından avans alıyor karşılıksız. Bu paranın birkaç yüz milyar TL'yi bulduğu söyleniyor. Eğer bun avanslar kurallarına uygun geri aktarılmazsa, Merkez Bankası kaynaklarına, ülkede yüksek enflasyon riski var. O bakımdan SGK ayrıca zorda; işsiz kalan, prim ödeyemeyen, işçilerini çıkaran kaç milyon ek işsiz primlerinden yoksun kaldı. SGK bataklık durumda, perişan. İşte Türkiye'yi bekleyen en önemli risk alanlarından biri **Sosyal Güvenlik Kurumunun çökmesi**.

- Hep söylüyoruz, diyoruz ki; **bu salgın Türkiye'ye diz çöktürebilir**.

Bizi karamsar görüyorlar bilmem, bazıları şeamet ağızlı diyor. Örneğin devlet başkanımız öyle diyor. *şeamet ağızlılar* diyor. Biz şeamet ağızlı filan değiliz. Bilimsel terbiyeyle konuşuyoruz, bilimsel rakamlarla konuşuyoruz ve uyarıyoruz.

- **Bakin bu salgın Türkiye'ye diz çöktürebilir**.

İşte Sosyal Güvenlik Kurumunun alarm zilleri bu anlama geliyor. Ben yarın bir gün şu hizmeti de vermeyeceğim, bu hizmeti de vermeyeceğim, veremeyeceğim diyebilir. Çünkü mali kaynaklarım el vermiyor, siz karşılayacaksınız.. demek durumunda kalabilir.

- **Genel Sağlık Sigortası gümbür gümbür çökebilir**.

O yüzden bir kez daha sorunlara hak ettiği ciddiyetle yaklaşmayı, **0**, halkın hastalanmaması için, en az hastalanması için, yalnız korana değil, genel anlamda, hastalandığında erken tanı konarak etkili ve ucuz, tedaviyle sağlığına kavuşması için çok kapsamlı politikalar gerekiyor. Onun için 1. Basamağı güçlendirmek gerekiyor. Yeni sağlık personeli almaları gerekiyor öncelikle.

Okullara girersek, okullarla ilgili ciddi sorunlar var...

E.K. : Okullara da girelim hocam. Gerçekten önümüzdeki okullar meselesine de çok ciddi sorunlar var. Okullar açılacak deniyor. Ama çok da önlem alınıyor gibi durmuyor, hocam. Bu konuda sizlerin de önerileri oldu sanırım. Çünkü öğrencileri her ne şekilde olursa olsun, biliyorsunuz kurtuluş savaşımızda bile okullar, var olan okullar, devam etti diye biliyorum ben, o süreçte bile.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk biliyorsunuz o dönemde bile Muallimler Kongresini toplamıştı diye biliyorum, ben. Burada okullarımızı sürdürmek gerekiyor bir şekilde. Çünkü başka türlü hayat devam etmez ve bu anlamda birtakım önlemler almak gerekiyor, sanırım hocam. Sizler ne diyeceksiniz bu konuda?

A.S. : Değerli meslektaşım, siz de biliyorsunuz, 4+4+4 biçiminde Türkiye’de 12 yıllık zorunlu temel eğitim 3 parçaya bölündü, çağ dışı bir biçimde.

E.K. : *Medrese eğitim düzeni var.*

A.S. : Toplumunu dincileştirmek için, ne yazık ki dincileştirmek için diyeyim, çok yanlış oldu. Dincileştirmek için diyeyim.

E.K. : Ortaçağcılık diyelim.

A.S. : Temel eğitim 4+4+4 parçalı ilkel bir yapıya dönüştürüldü. Şimdi burada Milli Eğitimin istatistiklerine bakmak gerekiyor. Benim bildiğim ölçüde yaklaşık 18 milyona yakın, 18-19 milyon dolayında temel eğitimde öğrencimiz var, Türkiye’de. Bu çok ciddi bir rakam. Dolayısıyla Milli Eğitimde kaç derslik var, ortalama olarak bir dersliğe kaç öğrenci düşüyor? 1 m²’ye kaç öğrenci düşüyor? Bu istatistiklere gereksinim var. Milli Eğitim Bakanlığının web sitesini bu programdan önce biraz karıştırdım ama yeter ayrıntıda, derinlikte istatistik bulamadım. O nedenle, ama peşinen biliyoruz ki; yeterince mekan yok. Mekan yokluğunun gerekçesini de her öğrenci için, 2 öğrenci arasındaki uzaklığı 1 m’ye indirmelerinden anlıyoruz. Şimdiye dek biliyorsunuz, en az 1,5 m gerekli dendi. Siz çocuk hekimisiniz, siz bana söyleyin; çocuklar için bu korunma uzaklığı 1 m olsun, erişkinler için 1,5 m olsun.. var mı bunun bilimsel bir kanıtı?

E.K. : Öyle bir şey yok hocam.

A.S. : Yok. Literatürde de yok. Dolayısıyla açık açık anlaşılıyor ki bir mekan sıkıntısı var. Bugün web sitemden de yazmaya çalıştım. Dün Tele 1 'de katıldığım programda da söylemeye çalıştım. Size de bir özet takdim ettim, program öncesi. Belki bakma fırsatınız oldu veya olmadı. Değerli hocam, şimdi 1 m dersenez, 1 çocuğun önünde – arkasında – sağında – solunda.. bu 2x2 yani 4 m² alan demektir 1 öğrenciye. Ama 1,5 m dersenez, çocuğu ortaya koyun; önu – arkası- sağı - solu 1'er buçuk m dersenez 3 m x 3 m = 9 m²'lik bir alan düşecek demektir, bir çocuğa. Siz bunu 1,5 m'den 1 m'ye indirerek 1 çocuk için ayrılması gereken 9 m²'lik alanı yarısından daha çok azaltarak 4 m²'ye indiriyorsunuz. Bir çaresizliğinizi itiraf ediyorsunuz. Öğrenci çok mekân kıt, demiş oluyorsunuz. Peki. Buna karşılık bizim önerilerimiz, naçizane önerilerimiz şunlar, üzerinde çok kafa yorarak :

Birincisi artık acele etmeyin arkadaşım. Bu acul tavırları bir tarafa bırakın. Hadi AVM'leri açtınız, kapitalizmin tapınakları, yerli ve küresel sermaye ortaklıkları size baskı yaptı ve siz de ülkeyi anonim şirket gibi yönettiğiniz için, insan sağlığını, insan yaşamını bir kenara ittiniz ticari kaygılarla, şirket yönetimi dürtüleriyle açtınız. Arkasından turizmi aynı biçimde açtınız. Ve insanlarımız ölerек bedel ödemeyi sürdürüyorlar. Gereksiz, Sağlık Bakanı'nın kendi itirafıyla, önlenabilir ölümler dedi önceki günkü açıklamasında. Ama niye önlemiyorsunuz, bu durumda. Şimdi 31 Ağustosta açmayın arkadaşım bu okulları. Bir kez daha tarihe düşecek biçimde not düşelim, altını çizelim: Ben ilk kez 31 Ağustos'ta okulların açıldığını görüyorum. Hep Eylül, Eylül'ün 2. yarısı olur, Ekim'e yakın olur. Yapılamayan yüz yüze eğitimi bir ölçüde telafi edelim diye düşünülüyor. Ama her şey normalleşmedi ki! Türkiye'de için için süren bir yangın var, çevremiz yangın yeri. Suriye, Irak'ta durumu bilmiyoruz. İran 2. dalgayı yaşıyor. Rusya ciddi bir yangın yeri. O bakımdan telafi düşünebilecek durumda değiliz. Birinci ricamız lütfen okulların açılışını, Eylül sonuna, Ekim başına erteleyiniz. Eğer bunu yaparsanız, 2 ay 20 gün gibi bir süre, aşağı yukarı 80 günlük bir süreniz olacak. Bu 80 günde lütfen çağın inşaat teknolojilerini de kullanarak yeni okul mekanları yapınız. Okulların bahçelerinde, eğer bıraktıysanız, talan etmediyseniz hala uygun yerlerde kamu arazileri varsa, o araziler üzerinde, gerekirse hızla kamulaştırarak.. Hızlı kamulaştırma diye bir yasa değişikliği de yaptılar biliyorsunuz, diledikleri yeri çok hızlı bir biçimde kamulaştırabiliyorlar. Bu arazilerde yeni inşaat teknolojisiyle ek okul mekanları, derslikler, spor salonları, haydi spor salonlarından vaz geçtik, kapalı derslikler, lavabolar, tuvaletler bunları yaratınız. Bakın 45 günde 2 tane sahra hastanesi sözüm ona yaptınız İstanbul'da. Çin 10 günde yaptı 1000 yataklı bir hastaneyi. Hadi görelim Türkiye sözde dünyada 10. ekonomi olacakmış. Hadi canım sen de, ne 10'uncu

ekonomisi, ilk 20'den düştü, G-20'den düştü Türkiye, G-20'den. Gelecek yıl G-20 toplantısına Türkiye'yi çağırılmayabilirler. İlk 20 ülke arasında değil ekonomik gücü bakımından artık Türkiye. Ama Türkiye'yi yönetenler, "... ilk 10'a en yakın olduğumuz günlerde..." diye hala halkı aldatıcı iletiler (mesajlar) vermeyi sürdürüyor. Bu 80 günde ciddi okul mekanları kazanılabilir. Prefabrik mekanlar, ben inşaat mühendisi değilim, bilemem tabii, daha uygun teknolojiyle hızlı ve güvenilir mekanlar yaratılabilir. Türkiye bunu yapmalıdır. Yapacak gücü de sanırım vardır.

Üçüncüsü değerli meslektaşım, **okul sağlığı**. Bir çocuk hekimi olarak sizi de en az benim kadar ilgilendiriyor, Halk Sağlıkçı olarak. Türkiye'de biliyorsunuz okul sağlığı hekimliği, okul hekimliği kurumlaşamadı. Acilen Sağlık Bakanlığının en az 100 bin yardımcı sağlık personeli, çoğu hemşire olmak üzere alması gerekiyor. Türkiye'de 1 milyon dolayında sağlık çalışanı var, Ercan Hocam. Bu 85 kişiye bir sağlık çalışanı anlamına geliyor, 90 kişiye yaklaşık. Yetersizdir. OECD standartları bunun dört katı biliyorsunuz. Yaklaşık 30 kişiye, 25 kişiye bir sağlık çalışanı düşer, OECD ülkelerinde. Türkiye'de bunun dörtte biri. Atama bekleyen 400 bin dolayında sağlık çalışanı, yardımcı sağlık personeli var. Bunlardan en az 100 binini hızla atamalısınız. Okul sağlığı birimleri kurmak zorundasınız. Aile hekimliğiyle bu iş yürümüyor, Toplum Sağlığı Merkezleriyle yürümüyor. Hekimlerden 15 Temmuz FETÖ olayları nedeniyle 3500 dolayında arkadaşımız işten atıldı. Bunların dosyalarını bir an önce tamamlayın. Aradan kaç yıl geçti.. Geç kalan adalet, adalet değildir. Bağımsız ve tarafsız yargı eğer bir suç bulduysa tamam. Ama değilse bu insanları açıkta, işsiz tutmaya son veriniz. Güvenlik soruşturmalarını uzatmayınız, bilmem 3., 5. kuşak kayınbiraderine dek genişletmenin bir anlamı yoktur. Bunları hızla yapınız, atama bekleyen genç hekimleri de işe alınız. Ve mutlaka **okul sağlığı birimleri kurunuz**. Okul hemşireleri atayınız okullara, Okul hekimleri atayınız okullara.

Burada bir başka çok önemli adım, değerli meslektaşım, şudur: Bakın ben oturdum, hesabını da kitabını da yaptım. Eğer bunları yapmayacaksanız, ek okul mekanları yaratamayacaksanız, para yok diyor iseniz, zaman yok diyor iseniz, dememeniz gerekir ama, bir başka seçenek de şu:

Bu 18 milyon dolayında öğrenciyi kabaca 4'e bölün, Ercan Hocam; A, B, C, D diye bölün. Tabii kabaca söylüyorum; Pazartesi A kümesini sabah eğitime, B kümesini öğleden sonraki eğitime alacaksınız. Yani ikili eğitim yapacaksınız. Olağanüstü dönemlerden geçiyoruz, başka çaresi yok. Sabahleyin A kümesini, öğleden sonra B kümesini alacaksınız. Bu çocuklar Salı günü okula gelmeyecek, uzaktan eğitim vereceksiniz onlara. Salı günü C kümesi sabah, D kümesi öğleden sonra gelecek. Cumartesi de kullanarak haftada altı gün yüz yüze seyreltilmiş eğitim vereceksiniz.

Bu öğrencileri haftada 3 gün okulda tutmuş olacaksınız. Bir gün okul bir gün ev, bir gün okul bir gün ev ve yarımşar gün olmak üzere. Teneffüsleri de biraz daha uzun tutacaksınız, gerektiğinde. Gerek sınıf içi hareketlerinde gerek teneffüslerde birbirine yakınlıklarını elden geldiğince rehber öğretmenlerle gözetleyerek, denetleyerek bir yandan... Bir yandan okul hemşireliği, bir yandan okul hekimliği. Lavaboları, tuvaletleri düzenleyeceksiniz. Her öğrenciye yeterince tuvalet, lavabo düşecek duyarlı. Hijyenik malzeme olacak orada, sabun olacak, tuvalet kağıdı olacak gibi. Hiç olmazsa bunları yapın. Okullara, temizlik görevlisi yeterli çalışan atayın..

Yineleyeyim : 4'e böleceksiniz öğrencileri. İlk 4 sınıfta yaklaşık sanırım 6,5-7 milyon dolayında öğrencimiz var. 6 milyon diyelim. A, B, C, D diye 1,5 - 1,5 - 1,5 - 1,5 milyon öğrencilik 4 bölüme ayıracaksınız. Pazartesi sabah ilk küme, öğleden sonra 2. küme okula. Salı günü sabah 3., öğleden sonra 4. küme okula. Böylelikle döndürerek... Çünkü burada ilke, biliyorsunuz en az değinim (temas). Ve son olarak okullarla ilgili şunu söyleyeyim, değerli meslektaşım : Velilerden istenen taahhütname olayı! Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı veliden taahhütname istiyor. Çocuğumun ateşi çıkarsa, işte bir hastayla teması olursa, evde bir KOVİD'li çıkarsa okula göndermeyeceğim, diye. O denli acı duydum ki, bunu öğrendiğimde! Aklıma, teşbihte (benzetmede) hata olmaz sözü geldi, "yavuz hırsız ev sahibini bastırıyor" örneği geldi. Böyle bir şey olmaz Ercan Hocam. Taahhütnameyi siz vereceksiniz, Devlet olarak. Niçin biliyor musunuz?

Anayasanın 42. maddesinde temel eğitimin zorunlu olduğu yazıyor. İşte burada, Anayasa önümde. Diyelim ki benim temel eğitimde 10. Sınıfta çocuğum var. Efendim ben onu eğitime göndermemek şansına sahip değilim. Zorunlu temel eğitim. Devlet gelir, o çocuğu alır, zorla eğitime götürür. O zaman sen Devlet olarak bana diyeceksin ki; ey yurttaş, ey veli, ey anababa korkma, ben Devlet olarak yeterli sağlık, güvenlik, hijyen önlemlerini aldım. Senin çocuğum için elimden geleni yaptım. Ben sana bunu taahhüt ediyorum... diyeceksin ki; ben sana güvenerek çocuğumu göndereyim. Devlet, Devlet olmaktan çıktı. Böyle bir orta oyunu bir tiyatro, nerde görülmüş, Ercan Hocam? Allah aşkına, siz bana taahhüt vereceksiniz. Bu saçmalıkları bırakın. Devlet ciddiyetiyle devleti yönetin. Yurttaşlar taahhütname istesin Milli Eğitim Bakanlığından, Sağlık Bakanlığından. Bunun gereklerini yapsınlar. Eğer yapmazlarsa, çocuklar üzerinden Türkiye'de bu salgın daha büyük bir hız kazanarak bizi sonbaharda felç edebilir.

E.K. : Evet hocam. Hocam son olarak, biliyorsunuz, sağlık çalışanlarının KOVİD'e yakalanması, ölmesi sorunu var. Bunun meslek hastalığı veya iş kazası sayılması için bir mücadele gerekiyor. Burada da DİSK'e bağlı Nakliyat-İş Sendikası bir mahkemeye dava açtı. Ama biliyorsunuz, ülkemizde

maalesef böyle davalar çok uzun sürüyor ve gerekli incelemeler de yapılmıyor. Ve biliyorsunuz Bakanlık da bunu iş kazası, meslek hastalığı olmaktan çıkardı. Çok önemli bir şey. Biz sağlık çalışanları açısından son derece riskli bir durum. Çünkü bu salgın devam ettikçe, şu ana kadar benim bildiğim 50'yi geçti hayatını kaybeden sağlık çalışanı sayısı; çoğu doktor olmak üzere. Bunlarda önlem alması gerekiyor. Sağlık çalışanlarının moral bulması açısından. Öte yandan örneğin bizim Gaziantep'te gördüğümüz organize sanayide, yine örneğin bir fabrikada çok sayıda KOVİD enfeksiyonu geçiren işçi varsa, o işçiler örneğin o fabrikaya gelmek istemiyorlar. Birkaç gün fabrikanın demin de söylediğim gibi, kapatılmasını istiyorlar ki salgın yayılmasın diye. Böyle çalışmak, ben bildiğim kadarıyla İş Yasasında böyle bir hayatı tehdit eden bir durum olduğu zaman işçi işe gitmeyebiliyor. Böyle bir gerçeklik de var. Hem önümüzdeki süreçte, bu KOVİD enfeksiyonunun işçiler için iş kazası, meslek hastalığı sayılması gerekiyor. Biz sağlık çalışanları açısından da bunun, önümüzdeki süreçte yapılması gerekiyor. Temel sorunlarımızdan bir tanesi de bu, diye ben düşünüyorum. Önümüzde eğer sağlık çalışanlarından bir iş bekliyorsak. Çünkü sağlık çalışanlarının sağlığını korumadan halkın sağlığını koruyamazsınız. Yani eğer onlara bir moral güç kazandıracaksak bu gerekiyor diye düşünüyorum hocam. Burada da ciddi bir baskı yaratmak gerekiyor, siyasal iktidara. Burada ciddi bir eksiklik var diye düşünüyorum, bizler açısından.

A.S. : Evet. Katılıyorum size Ercan Hocam, bütünüyle katılıyorum size. Şöyle söyleyeyim; Sağlık Bakanı sanırım en son 1 Nisan'da açıkladı, sağlık çalışanlarıyla ilgili rakamları. Yedi bini dolayında bir rakam verdi koronavirüs enfeksiyonu alan sağlıkçı sayısı olarak. Ölen sayısını vermedi. Ama sizin de belirttiğiniz gibi Türk Tabipleri Birliğine ulaşan rakamlar gerek hekim gerek öbür sağlık çalışanları 50'nin üstünde kurban verdik. Hastalananların sayısının da 10 binin çok üstünde olduğunu düşünüyoruz bu bağlamda.

E.K. : Kesinlikle öyle. Bizim hastanede 40 dolayında sağlık çalışanımız bu hastalığı geçirdi.

A.S. : Yani bana da çok sayıda geliyor, sağdan, soldan tekil rakamlar. Çin 82 günde söndürdü bu salgını ve 3000 dolayında sağlık çalışanı bulaşı (enfeksiyonu) aldı. Türkiye'de 4. ayın bitiminde, 83 milyon nüfusumuzla, Çin'in bizim nerdeyse 17-18 kat nüfusu var, 3000 enfeksiyonla kapattı, biz 10 binin üstündeyiz. Sağlık çalışanlarımızı salgınla mücadelede koruyamıyoruz. Onlara yeterli kişisel koruyucu donanımı, yeterli dinlenmeyi, yeterli mekânı, beslenmeyi, şunu bunu veremiyoruz. Bu savaş böyle sürdürülemez. Eğer bu salgın 2. bir dalga yaparsa veya böyle devam ederse, yükseliş gösterirse, "artık daha deneyimli" bir sağlık ordumuz, donanımımız var demeyelim. Tersine yorulmuş, yıpranmış, örselenmiş, bitkinlik içinde bir sağlık ordusuyla karşı karşıyayız.

Bu savaşta son derece büyük handikap, altını çizmek isterim.

İkincisi 5510 sayılı yasa. Az önce konuştuğumuz Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasası 14. maddesi çok net Ercan Hocam. **İşin yürütümü koşulları yüzünden..** diyor. İşin yürütüm koşulları yüzünden, karşılaştığı risk etmenleriyle fiziksel, kimyasal, biyolojik.. ortaya çıkan hastalıklar **meslek hastalıklarıdır** diye. Son derece açık. Bugün yarın, belki mahkemeler şöyle ya da böyle farklı karar verebilir ama bir süre sonra eminim, Anayasa Mahkemesine dek giderse bu iş, bireysel başvuru düzleminde, hatta Yargıtay'da.. Çünkü Yargıtay'ın da bu yönde çok sayıda lehte kararları var. Sorun düzelecektir ama geç kalan adalet adalet değil. O bakımdan, bir an önce sağlık çalışanlarının görevlerini yaparken bu hastalığa yakalanmaları durumunda tartışılmaz bir biçimde bu tablonun ya iş kazası ya meslek hastalığı, tercihen meslek hastalığı olarak kabul edilmesi ve sağlık çalışanlarının haklarının verilmesi kaçınılmazdır.

Altını çizmiş olayım 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 13. maddesinde sizin belirttiğiniz husus çok net olarak vardır. Eğer çalışan işçi, emekçi kendisine verilen işveren tarafından işi yapacakken yaşamsal tehlike taşıyan, açık ve yakın ölüm tehlikesi, iş kazası tehlikesi taşıyan bir iş olarak, bir durum olarak görürse bunu işverene bildirmek ve tehlikenin giderilmesini, durumun düzeltilmesini isteme hakkı, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 13. maddesinde çok net olarak düzenlenmiştir. Eğer işveren tehlikeyi gidermezse, emekçi o işi yapmayı reddedebilir. Dolayısıyla bir iş yerinde çok sayıda korona hastası varsa, sizin orada çalışmaya zorlanmanız, sizin de enfeksiyonu almanız anlamına gelir ve 13. madde kapsamına çok açıkça girer. İşverenin açık sorumluluğunu doğurur. Onun için bunları da yapmamak gerek. Gerçekten insana saygılı, hukuka saygılı bir yönetime gereksinimi var Türkiye'nin.

Son olarak Kurban Bayramıyla ilgili izin verirsiniz birkaç tümce söyleyeyim ve bağlayabiliriz sanırım.

E.K.: Kurban Bayramı önemli.

A.S. : Evet kurban bayramında öyle sanıyorum ki, bu böyle giderse, her gün 20 dolayında ölüm, 1000'in üstünde yeni vaka, yeni olgu; üstelik gerçek durumun bunun birkaç katı olduğunu Sağlık Bakanlığı biliyor.

E.K. : Evet hocam, sanki ben kendi çevremden öyle görüyorum.

A.S. : Evet Sağlık Bakanı da bunu biliyor. En azından birkaç katı olduğunu, kamuoyuna açıklamasa bile. Biz böyle gidemeyiz, bu ayın sonuna dek, kurban bayramına dek. Kurban bayramında yine

çok büyük bir toplumsal hareketlilik olacak. Özellikle büyüklerin, yaşlıların, anababaların ziyaretleri olacaktır. Hala yaşlı insanların, 65 yaş üstünün saat 20.00'dan sonra dışarıya çıkması yasak, eğer yanılmıyorsa, düzeltilmediyse. Bende ki bilgi bu yönde. Bu yasak sürerken bir yandan Kurban Bayramını olağan bir biçimde yaşamak olanaklı değil. Mutlaka kimi kısıtlar getirilmesi gerekiyor. Halkımız çok yaratıcı, biraz gülümseyerek bir örnek vereyim; bu gün TV'lerde gördüm. Kurban pazarlığı yapırlarken, yaklaşmayacaklar ya birbirlerine, toka etmek de uygun değil ya, bir sopa bulmuşlar Ercan hocam.. Ekranda 1,5 metre filan dendi ama o sopa 60-70 cm ancak vardı. Sapanın iki ucundan tutmuşlar, pazarlık için sallıyor insanımız. Yani böyle yaratıcı (!) çözümler de bulabilecek insanlarımız var. O insanlara değer vererek, onları da yanımıza katarak bu salgınla birlikte, iktidar ve halk birlikte mücadele etmek durumundayız.

Benim önerim, Kurban Bayramında yine bir takvime bakarak 3-4 günlük bir kapatma. Daha önce yapıldı. Ramazan bayramında da yapıldı, biliyorsunuz. Bir tarihe bakarsak 31 Temmuz'da başlıyor, Cuma günü değil mi, 31 Temmuz, belki 30'u da yarım gün 4-5 günlük bir kapatma yapılabilir. Hem bulaşın hızlı tırmanışına engel olur, hem de minik de olsa bir katkısı olur, yangını söndürmeye. Bu bakımdan Kurban Bayramıyla ilgili kısıtlar getirilmesini öneririm. Asker uğurlama törenlerinin yasaklanması iyi oldu. Hatta önerim, kurban kesilmesinin bu bayram. Erdoğan çıkıp kamuoyuna bir çağrı yapsın, desin ki; *hem ekonomimiz uygun değil, zor durumdayız hem kurban kesimi nedeniyle de hastalığın yayılma riski çok büyüyebilecek. O bakımdan bu bayram, hadi kendi fonuna çağırsın*, bir IBAN numarası vermişti ya, biz bize yeteriz diye, kurban bedellerini buraya bağışlayın desin. İnsanlarımız istedikleri yere bağışlasınlar. Bu bayram da kurban kesmeyelim, riski artırmayalım. Anımsayalım, Suudi Arabistan Hacı yasakladı! Hacca gitmek yasak! Salgın böylesine ciddi. Kurban bayramıyla ilgili olarak da bu önlemleri alalım, diye düşündüm değerli meslektaşım.

E.K.: Evet, çok teşekkür ederiz Ahmet Hocam. Bu değerli bilgiler için. Gerçekten bu korona virüs salgınıyla mücadele etmek için gerçek, açık, şeffaf olarak meseleleri tartışmak gerekiyor. Verileri ortaya koymak gerekiyor. Ülkemizin temel sıkıntılarından bir tanesi bu. Biz ne kadar açık, şeffaf olursak vatandaş da bunu çok daha iyi anlar diye ben biliyorum. Vatandaşımız yani ona doğru bir şekilde gittiğimiz zaman mutlaka anlıyor zaten. Bu hayatın bir gerçekliğidir bu. Biz de yıllardan beri, işte ben de meslekte 35 yılım oldu, yani her vatandaşımıza her hastalığını, benim hastalığım nedir, nasıl gider diye bir şey sorduğu zaman, mutlaka uygun cümlelerle onlara anlatırım hocam. Çünkü yani okuma yazması olmasa, farklı dillerden konuşsa da onu bir şekilde anlatırız. Yani vatandaşa anlatmak gerekiyor hayatın gerçekliğini. Salgının gerçek durumunu anlatmak gerekiyor. Bence

halkımız bunu çok daha iyi anlayacaktır. Yani burada çözüm, kamu yönetiminde, çare esas orada. Yani orası bir şey sunacak ki, vatandaş da kendine düşen görevi, üzerine düşeni yapacak. Temel meselemiz siyasi iktidarın, kamu erkini elinde tutanların gerçekten bu mücadele konusunda bilimsel, açık ve şeffaf davranış gösterip, gösterememeleridir. Vatandaşımız bunu anlayacaktır diye ben düşünüyorum. Önümüzdeki süreçte biz doktorlar ve sağlık çalışanları da elimizden geleni muhakkak yaparız. Ama bizlerin de moralli olması lazım. İnsan denen varlık moralle, moral denen yakıtla çalışır. Bu açıdan da sağlık çalışanının moralini yüksek tutmak gerekiyor, diye ben düşünüyorum, bu süreçte hocam. Çok teşekkür ederim hocam, çok sağolun, değerli katkılarınız için.

A.S. : Ben de size, bana fırsat verdiğiniz için **teşekkür ederim**. Bütün çalışma arkadaşlarınızı ve bizleri izleyenleri saygıyla selamlıyorum. Umarım iktidar şunu düşünmüyordur, son cümle olarak : *Bu böyle iyi-kötü gelsin gitsin, eylülde eğer bir tırmanış gösterirse, baş edemeyecek biçimde. Okulların açılışını da erteleriz.* Zaten hem öyle hem böyle konuşuyorlar. Ne şiş ne kebab yansın, biçiminde. Böyle giderse Eylül'de veya Ekim'de Türkiye, 14 günlük kapatmaya zorunlu kalabilir. Bu güne dek kaçırdığı, ertelediği, kaçındığı diyeyim en az 14 günlük kapatma zorunda kalacak. Bunun da maliyeti herhalde birkaç on milyar Doları rahatlıkla bulacak. Yani artmış bir bedel, öncekine göre. Hem can yitiği hem hastalık hem mali yük çok daha katlanmış olarak sırtımıza binecek.

Kötü yönetim, hesap sorulamayan yönetim, anti-demokratik bir yönetim, Türkiye'nin ne yazık ki durumu bu.

